

PhDr. Ing. Jindra Broukalová Ph.D.
Posudek bakalářské práce Alice Somolíkové
Frauengestalten in Marie von Ebner-Eschenbachs Roman „Božena“

V bakalářské práci se autorka zabývá ženskými postavami v prvním a nejznámějším románu Marie von Ebner-Eschenbachové „Božena“. V úvodu bakalářské práce vysvětluje autorka volbu tématu svým zájmem o měnící se postavení žen ve společnosti 19. století i svým vztahem k Moravě, z níž autorka románu pochází a kam se po celý život vracela, uvádí sekundární literaturu, s níž pracovala, přibližuje metody své práce a v neposlední řadě stanovuje cíl bakalářské práce.

V teoretické části bakalářské práce autorka podává krátký nástin života Marie von Ebner-Eschenbachové, přičemž se zaměřuje především na autorčin vztah ke vzdělání žen, které je tematizováno i v románu „Božena“, a na začátky její literární tvorby, kdy musela autorka čelit odmítavým reakcím svého okolí. Ve druhé kapitole pak následuje charakteristika literárního směru poetický realismus, jehož znaky román „Božena“ vykazuje. Spojnicí mezi teoretickou a praktickou částí bakalářské práce je třetí kapitola, v níž se autorka zabývá vznikem a recepcí románu i narativními postupy, které autorka v románu uplatnila. Zajímavé je srovnání výstavby děje románu s fázemi dramatu, jak je ve své teorii dramatu vymezil současník Marie von Ebner-Eschenbachové německý spisovatel, dramatik a teoretik dramatu Gustav Freytag. Třetí kapitola také obsahuje stručný popis děje románu. V praktické části se pak autorka zabývá hlavními ženskými postavami románu „Božena“, které jsou zároveň nejdůležitějšími postavami románu vůbec, a podrobnou analýzou těchto postav. Přitom zkoumá nejen jejich zevnějšek, ale zejména jejich myšlení i to, jakým způsobem interagují s jinými postavami a jak se vyjadřují. Tato analýza je podkladem pro interpretaci jednání postav, při níž se autorka zamýšlí nad psychologickou motivací postav i nad tím, zda měly postavy v životních situacích, v nichž se ocitly, jiné možnosti řešení. Výsledkem interpretace je hodnocení morálních postojů postav.

Největší pozornost věnuje autorka titulní postavě služebné Boženy, která je nejen nejdůležitější postavou románu, ale i vzorem ženství a lidství. Autorka konstatuje, že jde o postavu fiktivní, ale poukazuje rovněž na to, že Božena sdílí některé povahové rysy i dovednosti s prostými moravskými ženami, které o Marii von Ebner-Eschenbachovou pečovaly v dětství. Dále autorka analyzuje Boženino chování v sociálních rolích, kterými v románu její postava postupně prochází, jedná se o roli služebné v bohatém domě, která se i v podřízeném a závislém postavení dovede chovat sebevědomě, o roli milenkyně charakterově převyšující svého nespolehlivého milence a především o roli obětavě mateřsky milující ženy a komentuje až mýtický rozměr, kterým Marie von Ebner-Eschenbachová postavu Boženy obdařila. V centru této psychologické analýzy je konflikt svědomí, který je pro pochopení motivace jednání postavy Boženy rozhodující. Na rozdíl od některých názorů sekundární literatury ji autorka nechápe jako postavu pasivně trpící, ale jako aktivně jednající ženu, která z lásky k svým nejbližším /Rosa, Röschen/ dokáže bojovat za spravedlnost a zvítězit, všimá si ale i určitého temného rysu v Boženině charakteru, který je v odborné literatuře diskutován teprve v poslední době. Obdobně jako u postavy Boženy se i u postav Nannette, Reguly a Rosy soustřeďuje autorka na jejich vývoj, u postavy Röschen odhaluje analýza její charakter určitého literárního typu.

Závěr bakalářské práce přináší celkové zhodnocení hlavních ženských postav románu „Božena“. V resumé autorka stručně přibližuje cíl bakalářské práce a její strukturu a formuluje výsledky, ke kterým dospěla.

V bakalářské práci autorka prokázala, že je schopna na základě vlastní četby a sekundární literatury analyzovat a interpretovat román „Božena“ Marie von Ebner-Eschenbachové, přičemž se dovede zamyslet i nad širšími souvislostmi textu. Charakteristiku hlavních ženských postav románu by ovšem bylo možno ještě prohloubit a obohatit o některá další hlediska, u postav Boženy a Nannette je to například jejich vztah k náboženství. Kapitole Zum poetischen Realismus by jistě prospěla důkladnější práce se sekundární literaturou, označení literárního směru Romantismus, které tu autorka užila, není v německé literární vědě používající označení Romantik příliš obvyklé. V první kapitole, kde se autorka bakalářské práce věnuje literárním začátkům Marie von Ebner-Eschenbachové, by bylo vhodné zmínit se o jiných německy píšících spisovatelkách, které byly pro mladou literární adeptku vzorem. Bakalářská práce je psána velice dobrou němčinou, i když se občas vyskytují drobnější gramatické chyby zejména ve skloňování substantiv a ve skloňování adjektiv v atributu (viz S. 19, S. 20). V několika případech se také autorka dopustila chyb vyplývajících z nepozornosti, jako příklad může sloužit následující souvětí na straně 65, v jehož druhé vedlejší větě přívlastkové odporuje užití negace smyslu celého souvětí. „Die einzige weibliche Figur, die sich auch gegen höhere Autoritäten durchzusetzen vermag, ist Rosa, die es nicht wagt, mit ihrem Geliebten „ohne einen Heller“ zu fliehen gegen den Willen ihres Vaters . . . „

Závěrem bych ráda položila autorce bakalářské práce tyto otázky: Které rysy románu „Božena“ přibližují tento text žánru novely? Jakými prvky románu předjímá Marie von Ebner-Eschenbachová moderní literaturu 20. Století? Mohli se soudobí rakouští nebo němečtí čtenáři románu setkat v německy psané literatuře s postavou české bájně kněžny Libuše?

Hodnocení: Bakalářskou práci Alice Somolíkové doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 1. srpna 2015